

Mega Spor Etkinlikleri ve Sürdürülebilirlik***Mega Sport Events and Sustainability****ORJİNAL ARAŞTIRMA/
ORIGINAL RESEARCH**

Batuhan ER^{1†},
Pınar GÜZEL²,

¹Manisa Celal Bayar Üniversitesi.
<https://orcid.org/0000-0002-4269-4149>
²Manisa Celal Bayar Üniversitesi.
<https://orcid.org/0000-0001-5982-2816>

Öz

Bu çalışmanın amacı mega spor etkinliklerinin sürdürülebilirlik kavramı ile birlikte ekonomi alt boyutunda ele alınması olarak belirlenmiştir. Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden doküman analizi tekniği uygulanmıştır. Yazılı ve görsel materyaller seçilerek veriler toplanmış ve betimsel analiz yöntemi ile ele alınmıştır. Bu yöntem ile mega spor etkinlikleri ekonomi alt boyutu yönünden incelenmiştir. Çalışmanın özgün yönü, dünyada coğrafi ve demografik özellikler olarak farklı noktalarda gerçekleştirilen mega etkinliklerin ekonomik verileri, negatif ve pozitif yönleri ile spesifik özelliklerinin incelenerek, gelecekte yapılacak etkinliklerin teklif, etkinlik ve etkinlik sonrası süreçlerine yarar sağlayabileceği düşünülmektedir. Bu kapsamda son yıllarda farklı coğrafi bölgelerde gerçekleştirilen mega etkinliklerin ekonomik verileri ele alınmıştır. Mega etkinliklerin ekonomik sürdürülebilirliği boyutunda, organizasyonlara ev sahipliği yapmanın Uluslararası Olimpiyat Komitesi (IOC) ya da Uluslararası Futbol Federasyonları Birliği (FIFA) gibi kurumlar tarafından istenilen belirli yükümlülükleri vardır. Son yıllarda ülkemiz açısından çeşitli mega etkinliklere adaylık süreçleri gelişmiş olup, organizasyona ev sahipliği yapmak için belirli çalışmalar yapılmıştır. Bu çalışma ile geçmişte yapılan etkinlik deneyimlerinin ekonomik boyutlarının sürdürülebilirlik kavramıyla birlikte incelenerek, ülkemiz ya da uluslararası alanda mega etkinliklere adaylık süreçleri ev sahipliği için çalışmalar yapan ülkeler açısından yararlı olabileceği düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Mega Spor Etkinlikleri, Sürdürülebilirlik, Ekonomi

Yayın Bilgisi

Gönderi Tarihi: 22.04.2019
Kabul Tarihi: 11.10.2019
Online Yayın Tarihi: 31.12.2019

DOI: 10.33459/cbubesbd.556623

Abstract

The aim of this study is to evaluate mega sport events with the concept of sustainability in economy sub-dimension. In the study, document analysis technique which is one of the qualitative research methods has been applied. Written and visual materials were selected and data were collected and analyzed with descriptive analysis method. With this method, mega sports events were examined in terms of economy sub-dimension. The original aspect of the study is to examine the economic data, negative and positive aspects and specific characteristics of the mega events carried out at different points geographically and demographically specifications in the world, and to consider the future activities that may be beneficial for the post-proposal, event and post-event processes. In this context, the economic data of the mega events held in different geographical regions in recent years are discussed. In terms of the economic sustainability of the mega events, hosting organizations has certain obligations that are required by organizations such as the International Olympic Committee or FIFA. In recent years, many mega-nomination processes have been developed for our country and certain studies have been carried out to host the organization. With this study, it is thought that the economic aspects of the past experiences of the event will be examined together with the concept of sustainability and it can be beneficial for the countries that are working for the hosting of candidacy processes in our country or international area.

Keywords: Mega Sport Events, Sustainability, Economy.

* Bu çalışma 21-24 Mart 2019 tarihleri arasında Manisa'da düzenlenen II. Dünya Spor Bilimleri Araştırmaları Kongresi'nde sözel bildiri olarak sunulmuştur.

† Sorumlu yazar: Batuhan Er, batuhaner32@hotmail.com

GİRİŞ

Dünyada birçok farklı noktada gerçekleştirilen mega spor etkinlikleri, etkinliğin planlanma sürecindeki ekonomi boyutunun detaylı bir şekilde analiz edilmesini gerektirmektedir. Adaylık sürecinden itibaren etkinliğin gerçekleştirileceği tarihe kadar geçen süredeki ekonomik değişimler ile etkinliklerin sürdürülebilir etkilerinin analizi bu çalışmanın ana temasını oluşturmaktadır. Bu kapsamda öncelikle sürdürülebilirlik kavramı ve bu kavramın ekonomik boyutuna değinilecektir. Mega etkinlikler için literatürdeki farklı çalışmalarda yapılan tanımlar ve mega spor etkinliklerinin ekonomik boyutları ele alınarak sürdürülebilirlik kavramı ile ilişkisi incelenecektir. Çalışmada ayrıca mega spor etkinliklerinin olası ekonomik boyutu etkileri, sürdürülebilir olması açısından yapılabilecekler ile birlikte pozitif ve negatif yönleri ele alınmış olup, dünyada farklı bölgelerde gerçekleştirilen altı mega etkinliğin süreçleri hem ev sahibi ülke ve şehirler hem de etkinlikten sorumlu kurum bazında incelenmiştir. Bunun sonucunda farklı çalışmalarda da görüldüğü üzere belirli öneriler sunulmuş ve bu önerilerin gelecekteki mega spor etkinliklerinin süreçleri için fayda sağlayabileceği düşünülmektedir.

Sürdürülebilirlik

Sürdürülebilirliğin tanımı ilk kez 1987 yılında Birleşmiş Milletler sponsorluğundaki Dünya Çevre ve Kalkınma Komisyonu'nun (WCED) yayınladığı “Ortak Geleceğimiz” raporunda yapılmıştır. Sürdürülebilir kalkınma, gelecek nesillerin ihtiyaçlarını karşılama olanaklarını ellerinden almadan; şimdiki neslin ihtiyaçlarının karşılanabildiği gelişme sürecidir (WCED, 1987). Sürdürülebilir kalkınmanın, kavram olarak tartışılmaya ve kullanılmaya başlandığı günden bu yana genellikle kabul edilen üç boyutu bulunmaktadır:

Ekonomik: Ekonomik olarak sürdürülebilir bir sistem, mal ve hizmetleri süregelen esaslara dayanarak üretebilmeli; hükümet ve dış borçların yönetilebilirliğini sürdürebilmeli, tarımsal ve endüstriyel üretime zarar veren sektörel dengesizliklerden sakınmalıdır.

Çevresel: Çevresel olarak sürdürülebilir bir sistem, kaynak temelini sabit tutmalı, yenilenebilir kaynak sistemlerinin ya da çevresel yatırım fonksiyonlarının istismarından kaçınmalı ve yenilemeyen kaynaklardan yalnızca yatırımlarla yerine yeterince konulmuş olanları tüketmelidir.

Sosyal: Sosyal olarak sürdürülebilir bir sistem, eşitlik dağılımını; sağlık ve eğitim, cinsiyet eşitliği, politik sorumluluk ile katılımı içeren sosyal hizmetlerin yeterli düzeyde gerçekleştirilmesini sağlamalıdır (Harris, 2000).

Mega Etkinlikler

Mega etkinlikler “kısa ve/veya uzun vadede bir turizm destinasyonunun farkındalığını, çekiciliğini ve karlılığını arttırmaya hizmet eden sınırlı süreli, önemli bir kerelik veya tekrar eden olaylar” olarak tanımlanmıştır (Ritchie ve Yangzhou 1987, Ritchie, 1984). Jogo ve Shaw (1998)’a göre ise “genelde uluslararası ölçekte olan bir defalık büyük olaydır. Mills ve Rosentraub (2013) “kapsamlı katılım düzeyli ile medyada yer alan ve genellikle her iki etkinlik altyapısına büyük kamu yatırımları gerektiren, örneğin; etkinlikleri yürütülmesini sağlayan stadyumlar ve karayolları, konutlar veya toplu taşıma sistemleri gibi genel altyapıları gerektiren önemli ulusal veya küresel rekabetler” olarak tanımlamışlardır. Mega etkinlerin tanımlanmasının yanı sıra, Müller tarafından 2017 yılında yapılan bir çalışmada mega etkinliklerin altı paradoksenden bahsedilmiştir.

Tablo 1: Mega Etkinlik Paradoksları

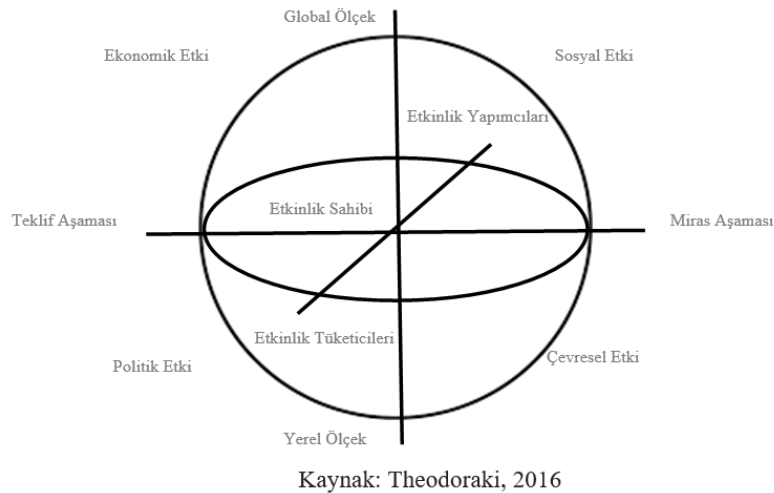
Paradoks	Açıklama
Evrenselcilik	Mega etkinlikler aşar, ancak ulusal farklılıkları güçlendirir.
Uyum	Mega etkinlikler katı kurallara uymayı gerektirir, ancak kuralları ihlal etmeden yapamazsınız.
Kazanma	Mega etkinliğin teklifini kim kazanırsa net zarar verir.
Katılım	Mega etkinlikler insanları içerir, ama hepsini aynı şekilde dışlar.
Benzersizlik	“Yaşamda bir kez” fenomeni olan mega etkinlikler çoğunlukla tekrardan oluşur.
Tutku	Onları seviyoruz, onları sevmiyoruz.

Kaynak: Müller, 2017

Mega etkinliklere ev sahipliği yapmak, uzun vadeli faydalar yaratmak ve uluslararası tanınırlık kazanmak için uzun vadeli bir ekonomi büyümesi fırsatı olarak görülmektedir. Ülkenizin bir sonraki Olimpiyat Oyunları’na ev sahipliği yapmasını ister misiniz? Bu soruyu birkaç yıl önce sormanız gerekirse, muhtemel cevap şöyle olacaktır: “Evet”. Nitekim, Olimpiyatlar veya Expo gibi “mega etkinliklerine” ev sahipliği yapmak, uzun süreli ekonomik büyüme, uzun süreli faydalar yaratma ve uluslararası tanınırlık kazanma fırsatı olarak görülmektedir. Örneğin, 1964

Tokyo Olimpiyat Oyunları, II. Dünya Savaşı'ndan sonra Japonya'nın ekonomik toparlanmasına damgasını vurduğu görülmektedir. Diğer olumlu örnekler Los Angeles 1984 ve Barcelona 1992 olabilir.

Amerika Birleşik Devletleri'ndeki 1994 futbol Dünya Kupası'nda ev sahibi şehirler ve ülkenin tahmin edilen kazançtan ziyade net bir ekonomik kayıp yaşadığı görülmektedir. Yine Sydney için 2000 Olimpiyat Oyunları da 2,1 milyar dolar gerçek tüketim zararı yarattığını göstermektedir. Atina 2004 Yaz Olimpiyat Oyunları, Yunanistan'ın borç krizinin ardındaki önemli bir faktör olarak görülmektedir (Sartori, 2017). Etkinlik ev sahibi (topluluklar, şehir, ülke) üzerindeki etkilere ilişkin araştırmalara odaklanılması, sponsorlar ve güvenilir küresel ortaklar gibi müttefik şirketler şeklindeki etkinlik sahipleri ve üreticiler için yapılan etkilerin dikkatini çekmektedir. Mega etkinlik etki değerlendirmesini sportifleştirmeye yönelik 360 derecelik bir yaklaşım, onlar üzerindeki etkileri de kapsayacaktır (Theodoraki, 2016).

Şekil 1: Mega Etkinlik Etki Değerlendirmesi

Theodoraki (2016) tarafından yapılan çalışmada, 360 derecelik yaklaşım bunu gerçekleştirmeye ve gelecekteki değerlendirme için bir çerçeve sunmaya çalışmaktadır. Etkilerin çeşitli boyutlarını, yani tematik olanı (ekonomik, sosyal, çevresel ve politik), uygulanabilir ölçeği (yerelden globale), zamansal boyutu (eski aşamaya teklif aşaması) ve dâhil olan aktörleri (etkinlik sahibi, etkinlik üreticisi ve etkinlik tüketicisi) kapsamaya çalışır. Sportif mega etkinlik etki değerlendirmesi, kimin hangi etkiyi yarattığını, nerede ve ne zaman ve bu şekilde kimi etkilediğini tespit etmek için yeterli olacaksa, yukarıdaki tüm boyutlardaki hem olumsuz hem de olumlu etkileri araştırmalıdır. Buna ek olarak Dodouras ve James'in yaptığı bir çalışmaya göre ise

herhangi bir mega spor etkinliğinin sürdürülebilirlik etkilerinin değerlendirilmesi karmaşık ve zor bir iştir ve potansiyel gelir ile giderlerini tahmin etmekten çok daha fazlasını içerir. Bölgede yaratılan işlerin sayısı gibi tahmin edilmesi gereken başka parametreler de vardır (Dodouras ve James, 2004).

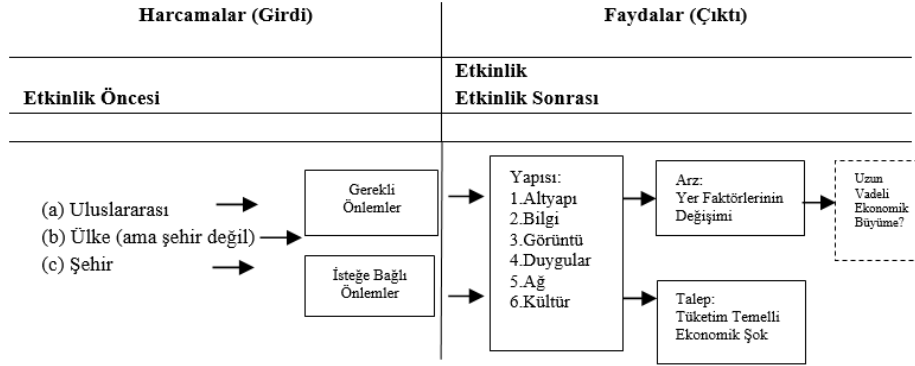
Mega Etkinliklerin Sürdürülebilirliği İçin Yaklaşımlar

Bir ekonomik sürdürülebilirlik yaklaşımı, sürdürülebilirliğin öncelikli olarak “çevresel” ve “ekonomik” (ve daha az ölçüde sosyal) olarak gelişme olduğu ve sürdürülebilir turizm veya sürdürülebilir mega etkinlikler kavramının, arasındaki paradoksu hafifletmeyi amaçladığı yaklaşımdır. Devletler ve uluslar üstü kurumlar aracılığıyla tasvir edildiği gibi sürdürülebilir kalkınma kavramı, çağdaş ekonomik kalkınma paradigmalarının mevcut ekonomik ilişkileri temelde etkilemeden çevresel krizlerle başa çıkabileceğini öne sürdüğünü savunmaktadır. Bu yaklaşım belki de, Dünya Ekonomi Forumu ve Dünya Seyahat ve Turizm Konseyi gibi uluslararası turizm politika ağlarında, Uluslararası Olimpiyat Komitesi (IOC) ve Uluslararası Futbol Federasyonları Birliği (FIFA) gibi mega etkinlik organlarıyla birlikte son derece etkili uluslar üstü kuruluşların çalışmalarında en yaygın şekilde tanımlanabilir (Hall, 2012).

Ekonomi: Mega etkinliklere ev sahipliği yapmanın sürdürülebilirliğini, öncelikle tek bir etki türü, genellikle ekonomik etki açısından (uzun vadeli bir ekonomik büyüme perspektifine sahip olabilir) göstermeyi amaçlamaktadır. Etkinlik sistemi öncelikle ekonomik olarak tanımlanmaktadır.

Dengeli: Mega etkinliklerin ekonomik etkilerini çevresel ve sosyal olaylarla dengelemeye çalışır (ayrıca tarihsel olarak ekonomik koruma olarak da adlandırılır). Etkinlik sistemi ekonomik, sosyal ve çevresel unsurları içerir, ancak bunların sistem yönetiminde eşit ağırlıkta olduğu varsayılır.

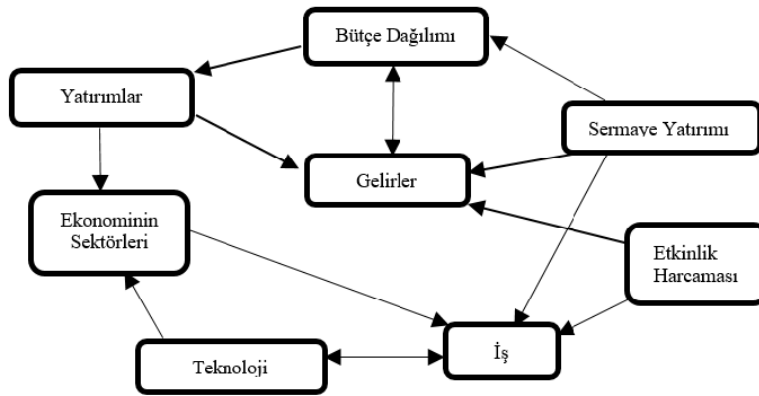
Denge Durumu: Sürdürülebilirliğin, doğal sermaye / doğal sistemlerin kısıtlamalarına dayandığı anlaşılmaktadır. Sürdürülebilir verimin bazı yönleri, daha temel bir çevre koruma kavramını (aynı zamanda bitki örtüsü olarak da adlandırılır) içerir. Etkinlik sistemi doğal sermayeye bağlı olarak kabul edilmektedir (Hall, 2012).

Kaynak: Preuss, 2007

Şekil 2: Mega Spor Etkinliklerinin Girdi ve Çıktıları

Mega etkinliklerin tanımlarında da görülebileceği üzere çeşitli maddi yatırımlar, planlamalar ve uluslararası ölçekte organizasyon gerektiren etkinlik yapıları için çeşitli iş modelleri uygulanabilmektedir. Bu iş modelleri Uluslararası Olimpiyat Komitesi (IOC) veya Uluslararası Futbol Federasyonları Birliği (FIFA) gibi kurum ile ev sahibi ülke ya da şehirler için belirli bir koordinasyon mekanizması gerektirebilmektedir. Preuss'un yapmış olduğu çalışmada bir iş modeline benzer şekilde harcamalar (girdi) ve faydalar (çıktı) olarak iki bölüme ayrılan modelde etkinlik öncesi, sırası ve sonrasındaki parametreler belirtilmiştir. Etkinlik öncesinde gerekli önlemler ve isteğe bağlı önlemlerden sonraki aşamada; etkinlik esnasında altyapı, bilgi, görüntü, duygular, ağ ve kültür ile arz-talep aşamalarına yer verilmiştir. Etkinlik sonrasındaki son aşamada ise faydalar için uzun vadeli ekonomik büyümenin sağlanıp sağlanmadığı değerlendirilmesine değinilmiştir.

Kaynak: Dodouras ve James, 2004

Şekil 3: Mega Spor Etkinliklerinin Ekonomik Boyutta Potansiyel Sürdürülebilirlik Etkileri

Yine Dodouras ve James (2004)'in mega etkinlikler için ekonomik boyutta potansiyel sürdürülebilirlik etkileri şeması incelendiğinde gelirlerin merkezde olduğu; yatırımlar, etkinlik harcaması, bütçe dağılımı ile sermaye yatırımı gibi faktörlerle ilişkili olduğu ve etkilendiği görülebilmektedir. Ayrıca iş ile teknoloji arasındaki ilişki ve ekonominin sektörlerinin yatırımlardan etkilenmesi de diğer faktörler arasında görülmektedir.

Mega Spor Etkinliklerinin Ekonomik Boyutunun Olası Pozitif ve Negatif Yönleri

Mega spor etkinliklerinin ekonomik boyutunun etkilerini hesaplamak kolay olmayabilir. Ancak geçmişte yapılan mega spor etkinlikleri incelendiğinde, mega spor etkinliklerine ev sahipliği yapmanın olası pozitif ya da negatif etkileri öngörülebilir. Bu bağlamda Preuss (2009) yapmış olduğu çalışmada mega spor etkinliklerinin olası etkilerini ekonomik, turizm/ticari, fiziksel/çevresel, sosyal/kültürel, psikolojik ve politik idari olarak sınıflandırmıştır. Ekonomik boyutunun pozitif yönleri; artan ekonomik faaliyetler, istihdamın yaratılması, yaşam standardında artış ve yeni ticaret ilişkileri olarak belirtilmiştir. Mega spor etkinliklerinin ekonomik boyutunun olası negatif yönleri incelendiğinde ise; etkinlik sırasındaki fiyat artışları, gayrimenkul spekülasyonu, turistleri çekememek, yüksek güvenlik maliyetleri, topluluğun borçluluğu, artan yerel vergiler ile emek ve yatırım sıkıntısı olarak göze çarpmaktadır (Preuss, 2009).

Etkinlik Yönetimi ve İş Yönetim Modelleri

Her mega etkinliğin, projenin tasarımını, planlamasını, barındırılmasını ve sunumunu tanımlayan kendi yönetim şeması vardır. Ayrıca, kaynakların tahsisine ilişkin ilgili karar alma sürecini ve Uluslararası Futbol Federasyonları Birliği (FIFA) veya Uluslararası Olimpiyat Komitesi (IOC) gibi “organizasyon sahibi kuruluşları” tarafından geliştirilen gereksinimleri ve standartları içerir. Mega spor etkinliklerini organize edip uygulamak, etkinliğin yapısını ve içeriğini ayrıntılı olarak tanımlayan ve ev sahibi ülkeler ile şehirler için teklif sürecinde belirli zorunlu gereklilikleri uygulayan bir tür franchising modelini izler. Bu model, öncelikle “franchise sahibinin” (Uluslararası Futbol Federasyonları Birliği veya Uluslararası Olimpiyat Komitesi)

çıkarlarına ve iş modellerine dayanmaktadır. Temel olarak gelişmiş ülkelerde düzenlenen etkinliklerle ilgili deneyimlerine dayanarak oluşturulmuştur (Adenauer-Stiftung, 2011).

Kaplanidou ve ark. tarafından 2016’da yapılan bir çalışmada mega spor etkinliğine ev sahipliği yapmanın temel etkisinden sürdürülebilir iş ve ağ mirası yaratan süreci araştırmayı hedeflenmiştir. Bu bağlamda iş dünyasıyla ilgili literatür taraması sonucunda, etkinliğe ev sahipliği yapmadan sekiz yıl önce, paydaşların girdilerine dayanarak iş mirası planlama alanları sunan yeni bir model önermek için sonuçları sentezlemiştir. Spesifik olarak model, ev sahibi ülkenin spor olayı ile paralel olarak dini, kültürel ve siyasi yönleri açısından profili ve etkinliğin ülke için nasıl ortak engeller yarattığı gibi bağlam faktörleriyle ilgili sonuçları sunmaktadır. Ev sahibi ülke için kalıcı etkileri olan uzun vadeli iş geliştirme modeli olduğu düşünülmektedir. Modelde bağlam faktörü olarak mega etkinliklerin iş içeriği ile ülke profilinin, ülke kısıtlayıcıları ve kolaylaştırıcıları, uluslararasılaştırma hızı ve ağ karmaşıklığı ele alınmıştır. Bu bağlamda iş mirası sonuçları ve hedefleri olarak; kültürel değişim, inovasyon, sosyal ve insan sermayesi gelişimi ve iş geliştirme yoluyla bölgesel algı değişiklikleri faktörlerine vurgu yapılmıştır (Kaplanidou Al Emadi, Sagas, Diop ve Fritz, 2016).

Güney Afrika 2010 FIFA Dünya Kupası

Dünya Kupası, Uluslararası Futbol Federasyonları Birliği’nin (FIFA) en büyük etkinliğidir ve bu nedenle iş modellerinin merkezindedir. FIFA, cari masrafları ödemek, bir sonraki etkinliğin gerçekleştirilmesi için rezerv birikim ve harcamalar da dâhil olmak üzere bir sonraki Dünya Kupası’na kadar olan dönem boyunca yapısını devam ettirmek için yeterli, doğrudan mali gelir sağlamak zorundadır. Bu anlamda daha çok geleneksel bir iş modeli benimsemektedir. (Adenauer-Stiftung, 2011).

Tablo 2: 2010 FIFA Finansal Durum

FIFA 2010 Finansal Durum	
Harcamalar	3,558 Milyar ABD Doları
Gelirler	4,189 Milyar ABD Doları
Karlılık	631 Milyon ABD Doları

Kaynak: FIFA Finansal Raporu, 2010

Yukarıda verilen tabloda Güney Afrika 2010 Dünya Kupası kapsamındaki ekonomik veriler incelendiğinde, FIFA'nın bünyesindeki en önemli organizasyonunda karlılık elde ettiği görülebilmektedir.

Tablo 3: Dünya Kupası'nda Güney Afrika'nın Ulusal Harcama Dağılımı

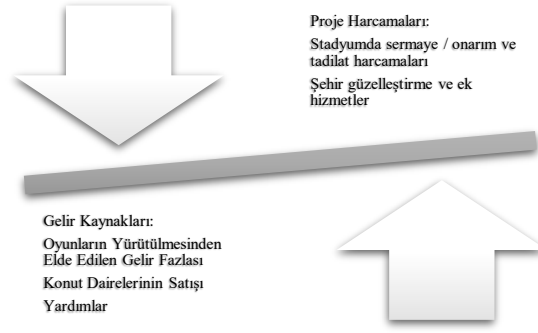
Gerçek Harcamalar	Gerçek Gelirler
Ulaşım, Stadyumlar, Giriş Limanları	Turizm ve Bilet Gelirleri
Güvenlik-Koruma, Telekomünikasyon ve Yayın Teknolojileri, Diğer	
7,088 Milyar ABD Doları	509 Milyon ABD Doları
Toplam: -6,579 Milyar ABD Doları	

Kaynak: Adenauer-Stiftung, 2011

2004'te etkinliğe ev sahipliği yapmak üzere sunulan Dünya Kupası'nın orjinal teklifindeki maliyetinin 343 milyon dolar olmasının dikkat çekici olduğu görülmektedir. Gerçek maliyetler ise belirtilen bütçenin 20 kat fazlası olduktan sonra bu tutarsızlığın rahatsız edici olduğu görülebilmektedir. Bunun bir sonucu olarak, teklif verme aşamasında etkinliğin faydalarına karşın, maliyetlerinin gerçek bir değerlendirmesinin mümkün olmadığı ve herhangi bir kamu incelemesinin etkinliğe ev sahipliği yapmada faydalı olup olmayacağına karar veremeyeceği yönünde olduğu belirtilmektedir (Adenauer-Stiftung, 2011).

2010 Delhi Milletler Topluluğu Oyunları

Hindistan'da düzenlenen 2010 Milletler Topluluğu Oyunları için etkinlik öncesi yayınlanan raporlara göre, etkinliğin iş modeli aşağıdaki şekilde gösterilmiştir. Proje harcamaları kapsamında stadyumlar için sermaye, onarım ve tadilat harcamaları ile şehir altyapısı yenileme ve ek hizmetler belirtilmiştir. Gelir kaynakları ise oyunların yürütülmesinden elde edilen gelir fazlası, konut satışı ve yardımlar olarak öngörülmüştür.

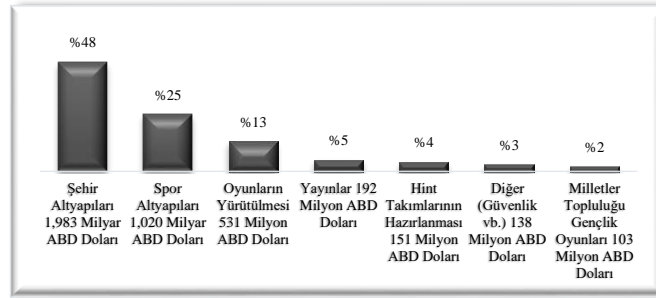

Kaynak: Audit Report on th. XIX Commonwealth Games, 2010

Şekil 4: Etkinlik İş Modeli

Hindistan'ın Genel Denetçisi (CAG) 2011 raporuna göre, Mayıs 2003'teki teklifin orjinal bütçesi yaklaşık 265 milyon ABD Doları (şehir altyapısı yenileme ve ek hizmetler dâhil) olarak 15 kattan fazla artarak 4.1 milyar ABD dolarına çıkmıştır. (Adenauer-Stiftung, 2011).

Grafik 1: 2010 Milletler Topluluğu Oyunları: Delhi-Harcama Dağılımı

Kaynak: Audit Report on th. XIX Commonwealth Games, 2010

Milletler Topluluğu Oyunları için harcama dağılımı tabloda incelendiğinde, harcamaların büyük bölümünü, %48 ile şehir altyapılarının ve %25 ile spor altyapılarının oluşturduğu görülmektedir. Diğer harcama kalemlerinin ise, %13'ünün oyunların yürütülmesiyle ilgili harcamalar, %5'inin yayımlar, %4'ünün Hint takımlarının hazırlığı, %3'ünün güvenlik önlemleri ve %2'sinin ise Milletler Topluluğu Gençlik Oyunları'ndan oluştuğu görülebilmektedir.

Delhi Milletler Topluluğu Oyunları gibi bir mega etkinlik için kamu fonlarının harcamaları, altyapı gelişimi adına fırsatlar sağlayarak sürdürülebilir kalkınmayı hızlandırmaya yardımcı olsa da, maliyet aşmaları, gecikmeler ve beklenen turizm endüstrisi katkısının sağlanamadığı görülebilmektedir (Adenauer-Stiftung, 2011).

Sporla İlgili Maliyet Aşmaları, Olimpiyatlar 1960-2012

Maliyet aşmaları, büyük ve mega projeler için ortak bir fenomendir. İhale aşamasında kamu harcamalarının ve bunun sonucunda elde edilen ekonomik faydaların güçlü bir analizini gerektirir. Yalnızca maliyet aşmaları konusundaki şeffaflık, Olimpiyat Oyunlarının kontrol edilemeyen maliyetleri hakkındaki eleştirilerin dikkate alınmasına yardımcı olacaktır (Preuss, Andreff, ve Weitzmann, 2019). Sonuç olarak, Olimpiyatların tutarlı bir şekilde orijinal bütçelerini aşan nihai maliyetleri ürettiğini not etmek önemlidir. 1968'den 2012'ye kadar her bir Olimpiyat Oyunları, tahmin edilenden daha pahalıya mal olmuştur (Baade ve Matheson, 2016). Bu bağlamda, 2012 Londra ve 2016 Rio Olimpiyat Oyunları'nın ekonomik boyutunu incelemeden önce 1968 Grenoble'dan başlayarak 2012 Londra'ya kadar devam eden oyunların maliyet aşmalarını aşağıdaki tabloda incelemek ilerleyen bölümler için de faydalı olabilecektir.

2012 Londra Olimpiyat Oyunları

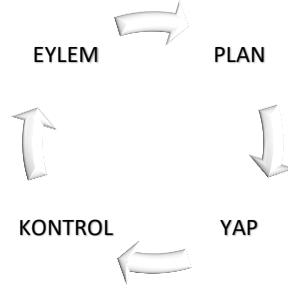
Uluslararası Olimpiyat Komitesi (IOC) 2017 yılında yayınladığı IOC Sürdürülebilir

Tablo 4: 1968-2012 Yılları Arası Olimpiyat Oyunları Maliyet Aşımaları

Oyunlar	Ülke	Oyun Tipi	Bütçe Aşımı %
Londra 2012	Birleşik Krallık	Yaz	101*
Vancouver 2010	Kanada	Kış	17
Beijing 2008	Çin	Yaz	4
Torino 2006	İtalya	Kış	82
Atina 2004	Yunanistan	Yaz	60
Salt Lake 2002	ABD	Kış	29
Sidney 2000	Avustralya	Yaz	90
Nagano 1998	Japonya	Kış	56
Atlanta 1996	ABD	Yaz	147
Lillehammer 1994	Norveç	Kış	277
Barcelona 1992	İspanya	Yaz	417
Albertville 1992	Fransa	Kış	135
Calgary 1988	Kanada	Kış	59
Sarajevo 1984	Yugoslavya	Kış	173
Lake Placid 1980	ABD	Kış	321
Montreal 1976	Kanada	Yaz	796
Grenoble 1968	Fransa	Kış	201

Kaynak: Preuss, Andreff ve Weitzmann, 2019

Strateji raporunda, Sürdürülebilirlik Yönetim Sistemi'nin uluslararası kabul görmüş bir standarda uygun olmasının önemli olduğuna inandığını belirtmiştir. Bu standardın etkinlik sektörü için özel olarak geliştirildiğini ve Londra 2012 Olimpiyat Oyunları Organizasyon Komitesi tarafından öncülük edildiği ifade edilmiştir. Daha sonra Rio 2016 Olimpiyat Oyunları'nda da uygulandığı ve Olimpiyat Oyunlarının gelecekteki tüm Organizasyon Komiteleri için bir IOC şartı olduğu vurgulanmıştır. Standart hem spor sektöründeki hem de diğer etkinlik türlerindeki diğer etkinlik organizasyonlarında giderek daha fazla uygulanmaktadır (Uluslararası Olimpiyat Komitesi Sürdürülebilirlik Stratejisi, 2017). Bu standardın modeli ise aşağıdaki şekilde belirtildiği üzere plan-yap-kontrol-eylem döngüsünden oluşmaktadır.

Kaynak: IOC, Sürdürülebilirlik Stratejisi, 2017

Şekil 5: IOC Sürdürülebilirlik Stratejisi

2008 yılında, Yaygın Kamusal Hesaplar Komitesi tarafından yayınlanan Londra 2012 Olimpiyat ve Paralimpik Oyunları Bütçesi raporunda Kasım 2004'te Londra Olimpiyat Oyunları organizasyonu ev sahipliği için verilen teklif 4,036 Milyar İngiliz Sterlini iken, 2007'de yapılan bütçe hesaplamasında 9,325 Milyar İngiliz Sterlinine yükseldiği görülmüştür (Kamu Hesapları Komitesi, 2008).

Tablo 5: Olimpiyat Oyunlarından Doğrudan Gelir ve Ev Sahipliği Maliyetleri

Gelir Kaynakları	IOC 2009–2012 (Milyon ABD Doları)	Londra 2012 Organizasyon Komitesi (Milyon ABD Doları)
Yayın Hakları	\$2,723	\$713
Uluslararası Sponsorlar	\$475	\$300 (Yaklaşık)
Yurt İçi Sponsorlar	\$0	\$1,150
Biletler	\$0	\$988
Lisans	\$0	\$119
Toplam	\$3,198	\$3,270
Ev Sahipliği Maliyetleri (Giderleri)	-	\$11,401

Kaynak: Baade ve Matheson, 2016

Tablo, Uluslararası Olimpiyat Komitesi (IOC) bütçe döngüsü olan 2009-2012 döneminde Londra Olimpiyat Oyunları organizasyon komiteleri tarafından oluşturulan gelirlere ilişkin verileri ve Londra Olimpiyat Oyunları için ev sahipliği maliyetlerini göstermektedir. 2009-2012 yılları arasındaki periyotta yaklaşık 3,198 Milyar ABD Doları gelir elde edilirken, bunun karşılığında yaklaşık 11,401 Milyar ABD Doları harcama yapıldığı görülmektedir.

2014 FIFA Dünya Kupası: Brezilya

2014 FIFA Dünya Kupası'nın tüm yerel operasyonel yönlerini uygulamak için Brezilya 2014 FIFA Dünya Kupası Organizasyon Komitesi (2014 LOC) görevlendirilmiştir. 2014 Yerel Organizasyon Komitesi'nin finansmanı tamamen Uluslararası Futbol Federasyonları Birliği (FIFA) tarafından karşılanmıştır. 2014 Yerel Organizasyon Komitesi'nin nihai onaylanmış bütçesi FIFA finansal raporuna göre 478 milyon ABD Doları'dır. Brezilya'da düzenlenen FIFA 2014 Dünya Kupası için 2011-2014 yılları periyodunda gelir ve giderleri aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 6: FIFA 2014 Dünya Kupası: Brezilya Gelirler-Harcamalar

2014 FIFA Dünya Kupası Brezilya: Gelirler-Harcamalar (ABD Doları Milyon)	
Gelirler (2011-2014)	Harcamalar (2011-2014)
TV Yayın Hakları, Pazarlama Hakları, Biletler, Konaklama Hakları, Lisans Hakları	Yerel Organizasyon Komitesine Katkılar, Televizyon Prodüksiyonu, Ödül Parası, Biletler, Biletleme Çözümleri ve Konaklama, 2014 FIFA Dünya Kupası Miras Sermayesi, Değer-Ayni, Kulüplerin Faydaları, Katılan Üye Derneklere Maliyet Bedeli Hazırlanması, Pazarlama Maliyetleri, Takım Konaklama ve Seyahat, Yasal ve Finansal Konular, Sigorta, Ön Rekabet.
4,826 Milyar ABD Doları	2,224 Milyar ABD Doları

Kaynak: FIFA Finansal Raporu, 2014

Dünya Kupası mega etkinliği için 2011-2014 yılları arasındaki periyotta TV yayın hakları, pazarlama hakları, biletler, konaklama hakları ve lisans haklarından toplamda 4,826 Milyar Dolar gelir elde edildiği FIFA Finansal Raporu'nda belirtilmiştir. Bunun yanı sıra 2,224 Milyar Dolar olan harcamaların; Yerel Organizasyon Komitesi'ne olan katkılar, televizyon prodüksiyonu, ödül parası, bileler ve biletme çözümleri ile konaklama ve buna ek olarak 2014 Dünya Kupası miras sermayesi gibi başlıca noktalardan oluşturmaktadır (FIFA Finansal Raporu, 2014). Raj, Walters ve Rashid Tarafından 2017'de yapılan bir çalışmada bu etkinliğin pozitif ve negatif yönlerini ele alınmıştır: Pozitif bir bakış açısı olarak; Brezilya, Dünya Kupası'ndan önce 12 spor stadyumu inşa etmiştir ve aynı zamanda etkinlik için birçok yeni ek bina inşa edilmiştir. Bu yapılar istihdamı arttırmıştır ve özellikle inşaat sektöründe yerel halk için iş olanakları sağlamıştır. Etkinlik

sırasında, Brezilya'ya seyahat eden çok sayıda ziyaretçi olmuştur. Ziyaretçi harcamaları, seyahat, konaklama, restoranlar ve alışveriş gibi turizm hizmetleriyle yerel ekonomiye gelir kazandırmıştır. Harcamalar yerel halka da gelir getirmiştir. (Raj, Walters, ve Rashid, 2017). Negatif yönden olumsuz etkiler arasında ise, mal ve hizmetlerde fiyat artışı yaratan gelir artışı yer almıştır. Daha düşük sınıflar ekonomik fayda elde etmediği, artan fiyatlar, yüksek yaşam maliyetleri nedeniyle finansal baskılar yarattığı görülmektedir. Bu arada, etkinliğin hazırlığı sırasında hükümetin artan harcamaları yerel halk için vergi artışlarına neden olmuştur (Raj, Walters, ve Rashid, 2017).

2016 Rio Olimpiyat Oyunları

Olimpiyat Oyunları gibi mega etkinliklere ev sahipliği yapmak, yerel halk için kısa süreli yoğun bir heyecan sağlar ve ev sahibi destinasyonu için turizm pazarlarındaki uzun vadeli farkındalığını artırır. Ancak, etkinlik hedef ve toplum gelişimi göz önünde bulundurularak dikkatlice ve stratejik olarak planlanmadıkça, gereken büyük yatırımları haklı çıkarmak zor olabilir (Ritchie, 2000).

Güzel ve ark. tarafından 2009 yılında yapılan bir çalışmada Olimpiyat Oyunları'nda sürdürülebilir gelişim için verilen ölçütler; olimpiyat tesislerin planlanması ve yapımı, enerji korunumu, su korunumu, atıkların önlenmesi ve azaltılması, hava, su ve toprak niteliğinin düzeltilmesi ve önemli doğal ve kültürel çevrelerin korunumu olarak belirtilmiştir (Güzel, Çoknaz ve Noordegraaf, 2009).

Ekonomik yönden incelendiğinde ise; IOC'nin 2013-2016 döneminde toplamda 5,7 milyar ABD doları geliri ile 2009-2012'nin toplam gelirine kıyasla %7,6 oranında arttığı görülmektedir. Artışın asıl nedeni televizyon yayın hakları ve Olimpik Ortaklar (TOP) Programı pazarlama hakları olduğu belirtilmiştir. (IOC Raporu, 2016).

Etkinlik İş Modeli

Rio Olimpiyat Oyunları adaylığı için 2008'de, Olimpiyat Oyunları Organizasyon Komitesi'nin oyunların hazırlanmasına ilişkin bütçesi 2,81 Milyar ABD Doları olarak belirlenmiştir. İlgili altyapı hizmetleri sunmaya yönelik Olimpiyat Oyunları Organizasyon Komitesi dışı bütçesi 11,6 Milyar ABD Doları olmak üzere toplam 14,43 Milyar ABD Doları tutarında bir maliyet olacağı öngörülmüştür (Gold ve Gold, 2016). Olimpiyat Oyunları'nın genel

bütçesi, Organizasyon Komitesi (OCOG Bütçesi) ve Organizasyon Komitesi'nden ayrı (OCOG Dışı Bütçe) olarak iki ana kategoriye ayrılmıştır. Aşağıdaki tabloda bu planlanan maliyet yapısı gösterilmektedir:

Tablo 7: Rio'daki 2016 Olimpiyat Oyunlarının Planlanan Maliyet Yapısı (2008'de ABD Doları-Milyar)

Maliyet Kategorisi	OCOG Bütçesi	OCOG Dışı Bütçe	Toplam
Operasyon Maliyetleri	2,815,151	558,553	3,373,704
Yatırımlar	-	11,059,125	11,059,125
Toplam	2,815,151	11,617,677	14,432,828

Kaynak: Adenauer-Stiftung, 2011

Olimpiyat Oyunları Organizasyon Komitesi Bütçesi (OCOG Bütçesi)

2016 Rio Olimpiyat Oyunları için belirlenen Olimpiyat Oyunları Organizasyon Komitesi (OCOG) bütçesi aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 8: Olimpiyat Oyunları Organizasyon Komitesi Gelir ve Harcama Tablosu

Gelirler / ABD Doları (2008)	Harcamalar / ABD Doları (2008)
IOC Katkısı, TOP Sponsorluk, Yerel Sponsorluk, Resmi Tedarikçiler, Bilet Satışları, Lisanslar, Bağışlar, Varlıkların elden çıkarılması, Devlet sübvansiyonları ve Diğer.	Spor Alanları, Olimpiyat Köyü ve diğer köyler, MPC, IBC, Diğer rekabet dışı yerler, İşgücü, Bilgi Sistemi, Telekomünikasyon ve diğer teknolojiler, İnternet, Törenler ve Kültür, Tıbbi Hizmetler, Catering, Ulaşım, Güvenlik, Paralimpik Oyunları, Reklam ve Tanıtım, Yönetim, Olimpiyat öncesi olaylar ve koordinasyon Diğer.
Toplam: 2,815,151 Milyar ABD Doları	Toplam 2,815,151 Milyar ABD Doları

Kaynak: Adenauer-Stiftung, 2011

Tablo incelendiğinde Olimpiyat Oyunları Organizasyon Komitesi'nin Uluslararası Olimpiyat Komitesi katkısı, Olimpik Ortaklar (TOP) sponsorluk, yerel sponsorluk, resmi tedarikçiler ve bilet satışları gibi toplam 2,815,151 Milyar ABD Doları gelir ile spor alanları, olimpiyat köyü, paralimpik oyunları, ulaşım, güvenlik gibi harcamalarının denge durumu gösterdiği göze çarpmaktadır.

Tablo 9: Olimpiyat Oyunları Organizasyon Komitesi Dışı Bütçesi Gelir ve Harcama Tablosu

Sermaye Yatırımı, 2008
Hava limanları ve limanlar, Yollar ve demiryolları, Konaklama, Spor Alanları, Antrenman Alanları, Olimpiyat Köyü, Medya Köyü, Güç / Elektrik Altyapısı, Çevre Yönetim Sistemleri, Medikal, Güvenlik, IBC, MPC, Kentsel Miras, Operasyon maliyetleri (güvenlik vb.)
Toplam: 11,617,677 Milyar ABD Doları

Kaynak: Adenauer-Stiftung, 2011

Şehir altyapı yatırımları gibi önemli bir noktayı kapsayan Olimpiyat Oyunları Organizasyon Komitesi Dışı bütçesinde, tabloda görüleceği üzere toplam 11,617,677 Milyar ABD Doları bir harcama planlanmıştır. Başlıca harcamalar; Uluslararası Olimpiyat Komitesi'nin büyük önem verdiği Çevre Yönetim Sistemleri, ulaşım ağı olarak yollar, hava limanları ve limanlar, medya köyü, olimpiyat köyü, spor alanları ve kentsel miras gibi bölümlerdir. 2014 FIFA Dünya Kupası için planlanan altyapı yatırımlarından bazıları 2016 Olimpiyat Oyunları için de geçerlidir. Örneğin, Rio de Janeiro'nun Dünya Kupası sırasında merkezi ana şehirlerden biri olacağı belirtilmiştir. Yine örnek olarak finallerin Rio'nun Maracana Stadyumu'nda yapılacağı ve Olimpiyat Oyunları sırasında açılış ve kapanış törenleri için de bu tesisin kullanılacağı belirtilmiştir (Adenauer-Stiftung, 2011).

2018 Milletler Topluluğu Oyunları: Avustralya

Avustralya'da 2018 yılında düzenlenen Milletler Topluluğu Oyunları için teklif sürecinde verilen ve revize edilen harcamalar GOLDDOC'un (Gold Coast 2018 Milletler Topluluğu Oyunlar Şirketi) yayınladığı rapora göre 2011 yılındaki toplam nakit çıktılarının 1.972 Milyar Dolar olarak görülürken, toplam nakit girdileri 864.3 Milyon Dolar olduğu görülmektedir. Revize edilen bütçede ise; toplam nakit çıktılarının 2.021 Milyar ABD Doları'na yükseldiği görülürken toplam nakit girdilerinin 538.2 Milyon ABD Doları'na düştüğü belirtilmiştir. Birçok işletme gider kalemi ögesinin bütçeleri tahmini olduğundan (önceki Milletler Topluluğu Oyunlarına dayanarak), bu

bütçelerin gerçekçi olduğundan emin olunamamaktadır (2018 Commonwealth Games: Progress Report 9: 2014-2015).

Gold Coast 2018 Milletler Topluluğu Oyunlar Şirketi'nin 1 Ocak 2012-30 Haziran 2018 tarihleri arasında Oyunların finansal performansını gösteren bir özet aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 10: Oyunların Ekonomik Performans Özeti

Gelirler (ABD Doları-Milyon)	
Hibeler ve diğer katkılar	841,283
Ticari gelirler	225,467
Diğer gelir	15,756
Toplam Gelir	1,082,506
Giderler (ABD Doları-Milyon)	
Çalışan Giderleri	214,841
Tedarik Malzemeleri ve Hizmetler	781,606
Hibeler ve Destekler	13,318
Amortisman ve itfa payları	28,697
Diğer Giderler	6,730
Toplam Giderler	1,045,192
Net Konum	37,314

Kaynak: XXI Commonwealth Games Gold Coast Annual Report, 2018

Yukarıdaki tablo, Gold Coast 2018 Milletler Topluluğu Oyunlar Şirketi'nin (GOLDOC) Gold Coast 2018'i sunma maliyetinin oyunların fonlarının tamamı içinde olduğunu göstermektedir. 2018-19 döneminde ödenmemiş sözleşmelerin sona ermesine bağlı olarak, GOLDOC, Queensland Hükümetine 35 milyon ABD dolarından fazla para iadesi beklemektedir. Bu, GOLDOC'a ek olarak, devletin beklenmedik fonunun yaklaşık 100 milyon ABD Doları tutarında kullanılmasını gerektirmediğini belirtmiştir. Bu sonucun, GOLDOC'un operasyonlarına uygulanan güçlü mali yönetim ve düzenlemelerinin bir sonucu olarak elde edildiği görülmektedir. Gold Coast 2018'in tamamlanmasının ardından, GOLDOC'un fabrika ve ekipmanlarının bazı maddeleri sıfır düşünölmek üzere Queensland Hükümeti tarafından kontrol edilen kuruluşlara devredilmiştir. Buradan da tahmini 3.4 milyon ABD Doları bir gelir elde edilmiştir (XXI Commonwealth Games Gold Coast Annual Report, 2018).

SONUÇ VE ÖNERİLER

Hiller (1998) tarafından yapılan bir çalışmada mega etkinliklerin daha kapsamlı bir analizi için bir çerçeve sağlanması amaçlanmıştır. İleriye Doğru Bağlantı, Geriye Doğru Bağlantı ve Paralel Bağlantı olarak üç boyut üzerinde durularak mega etkinliklerin daha dengeli ve kapsamlı bir şekilde analiz edilmesi amaçlanmıştır. İleriye doğru bağlantı kavramı, olayın kendisinin etkilerin nedeni olduğu varsayımına dayanmaktadır. Örneğin, etkinlik turist ziyaretlerini arttırmış ve turizm altyapısını iyileştirmiş olabilir. Kısa süreli veya kalıcı istihdam yaratabilir veya yollar veya hızlı transit gibi iyileştirilmiş toplu taşıma araçları olmuş olabilir. Bu açıdan, etkinliğin bir şekilde ev sahibi toplum üzerinde doğrudan bir etkisi var. Etkileri açıkça amaçlanır ve tanınır ve açıkça tanımlanabilir bir fark yaratır. Bu tür ileriye dönük bağlantılar neredeyse her zaman pozitif olarak görülmektedir. Geriye doğru bağlantı, mega olayı için fikrin ortaya çıktığı bağlamı ve olayın arkasında yatan arka plan hedeflerini ifade eder. Bu geriye doğru bağlantılar, olayı desteklemek ve etkinliğin kendisiyle nedensel bir ilişkiye sahip olmak için gerekçeyi veya ideolojiyi sağlar. Bu bağlantıların tümü etkinliğin kendisiyle dolaylı olabilir, ancak çok güçlü faktörlerdir. Aslında, etkinliğe ev sahipliği yapma ve başarısını sağlamak için kaynakların taşınmasını gerçekleştirme kararını açıklamaya yardımcı olduklarından, bu arka plan faktörlerini anlamadan etkinliğe ev sahipliği yapmak çok mantıklı gelmeyebilir. Üçüncü bağlantı, paralel bağlantı olarak adlandırılabilir. Paralel bağlantılar, büyük olasılıkla öngörülme-yen mega olayın yan etkileridir. Beklenmeyebilirler ve kamusal odaklanmadıkça görülmeleri mümkün değildir. Etkinliğin bir sonucu olabilir veya bununla ilişkili olabilirler ancak etkinliğin kendisine kalırlar. Etkinlik organizatörleri, özellikle olumsuz ise bağlantının sorumluluğunu almak konusunda isteksiz olabilirler. Olumlu olduğu varsayılırsa, elbette, sorumluluk (dolaylı olsa bile) isteyerek talep edilebilir (Hiller,1998).

Sürdürülebilirlik temel bir organizasyon ilkesidir ve bu nedenle güvenilir göstergelere dâhil olmak için kesin nicel bilgileri gerektirmektedir. Bununla birlikte, geleceğe dair kaç insanın yaşayabileceği, hangi teknoloji seviyesinde, hangi saygınlık seviyelerinde olduğu gibi önemli sorular vardır. Genel olarak uygulanabilir etki değerlendirmesi yapmak için tek doğru yol veya yöntem değerlendirmenin zamansal, politik, sosyal ve bilimsel bağlamına bağlı olarak birçok farklı yaklaşım uygun olabilir (Dodouras ve James, 2004).

Raj, Walters ve Rashid'in (2017) Etkinlik Yönetimi kitabının "Uzun Vadeli Miras ve Etkileri" bölümünde belirttikleri üzere mega etkinliklerin ekonomik boyutunu, yenileme projeleri

yoluyla, topluma uzun vadeli faydalarını sürekli değişkenler nedeniyle ölçmenin zor olduğunu belirtmiştir. (Raj, Walters ve Rashid, 2017). Yine Matheson ve Baade'nin 2004'te yapmış olduğu çalışmada, mega etkinliğe ev sahipliği yapan gelişmekte olan ülkelerin deneyimleri, gelişmiş ülkelerinkinden çok farklı olabileceği belirtilmiştir. İlk olarak, altyapı için gerekli harcamaların gelişmekte olan ülkelerde daha yüksek olması muhtemeldir. 1994 Dünya Kupası'na ev sahipliği yapmak için ABD, altyapı iyileştirmelerine 30 milyon ABD Doları'ndan daha az para harcamıştır; çünkü ülke FIFA standartlarına uygun oyunları barındıran mevcut dokuz tesise kolayca ulaşabilmiştir. Öte yandan, 2002 yılında Güney Kore, stadyum altyapısını sıfırdan inşa etmek ve 10 yeni stadyuma 2 milyar ABD Doları harcamak durumunda kalmıştır. Benzer şekilde, 2010 Dünya Kupası'na ev sahipliği yapma hakkını kazanan Güney Afrika, FIFA'nın zorlu taleplerini karşılamak için stadyumlarında önemli bir yenileme yapılmasını gerektirecek ve diğer potansiyel ev sahipleri daha büyük inşaat programlarına daha fazla ihtiyaç duyacaklarını belirtmiştir (Matheson ve Baade, 2004).

Büyük ölçekli etkinliklerin somut ve somut olmayan unsurları, bu unsurların uzun vadede hem topluluk hem de bireysel seviyelerde ekonomik, fiziksel ve psikolojik refahı etkilediği bir ev sahibi ülkenin gelecek nesillere bırakılmıştır. Bu bağlamda mega etkinliklerin mirasını ölçebilmek için bir çerçeve olarak Li ve McCabe (2013) turizm kaynakları, stadyumlar ve tesisler ile ekonomik aktivite boyutlarını belirtmişlerdir (Li ve McCabe, 2013).

Tablo 11: Mega Etkinliklerde Maliyet Azaltmaya Yönelik Öneriler

Kaynak: Preuss, Andreff ve Weitzmann, 2019

Maliyet Aşımalarını Azaltmaya Yönelik Pratik Öneriler
1. Şehirlerin, Oyunlar için gereken sermaye yatırımları hakkında daha önce rehberlik almaları gerekir.
2. IOC, vergi mükellefini korumak için düşük maliyetli stratejik tahminlere karşı çalışmalı ve verilen rakamların mümkün olduğunca gerçekçi olmasını sağlamalıdır.
3. IOC, ev sahibi şehrin karar vericilerinin her Olimpiyat için "gerekli" yatırımın finansmanı ile ilgili kapsamlı planlar yapmasını sağlamalıdır.
4. Maliyet ve gelir projeksiyonları Oyunlar zaman değerinde tahmin edilmelidir. Enflasyon, tüketici fiyat endeksleri ve inşaat fiyat endeksleri temelinde muhasebeleştirilmelidir.
5. Ev sahibi hükümet, OCOG dışı maliyetlerin tahminleri hakkında yıllık olarak parlamentoya rapor vermelidir.
6. İş gücü ve idarenin daha yüksek olasılıklarla bütçelenmesi gerekir
7. Eski dönüşüm maliyetlerinin en baştan planlanması ve bütçelenmesi gerekmektedir.
8. IOC, bütçe, maliyet ve gelir değişikliklerinde şeffaflığı artırmak amacıyla ev sahibi hükümetle birlikte önlemler almalıdır.
9. IOC tutarlı bir finansal kategori sistemi oluşturmalıdır.
10. İlk ciddi bir bütçe tahmini, yalnızca genel projeye geçerli bir genel bakış olması durumunda yapılmalıdır.
11. IOC Organizasyon Komitesinin, ilgili ortaklarla iş birliği içinde, Olimpiyat Oyunlarından önce ve sonra bir maliyet fayda analizi yapmasını sağlamalıdır.

Preuss, Andreff ve Weitzmann tarafından 2019 yılında yapılan bir çalışmada başta Olimpiyat Oyunları, Uluslararası Olimpiyat Komitesi ve ev sahibi ülke ya da şehirler için maliyet aşımalarını azaltmaya yönelik pratik öneriler yukarıdaki tabloda sunulmuştur. Bu önerilerin olası bir mega etkinlik için teklif ve ev sahipliği süreçlerinde yardımcı olabileceği düşünülebilir.

Sonuç olarak mega etkinliklere ev sahipliği yapmanın pozitif ve negatif sonuçlar doğurabildiği görülmektedir. Mega etkinliklerin ekonomik sürdürülebilirliği boyutunda, organizasyonlara ev sahipliği yapmanın Uluslararası Olimpiyat Komitesi ya da FIFA gibi kurumlar tarafından talep edilen belirli yükümlülükleri vardır. Son yıllarda ülkemiz açısından çeşitli mega etkinliklere adaylık süreçleri gelişmiş olup, organizasyona ev sahipliği yapmak için belirli çalışmalar yapılmıştır. Bu çalışma ile geçmişte yapılan etkinlik deneyimlerinin ekonomik boyutlarının sürdürülebilirlik kavramıyla birlikte incelenerek, ülkemiz ya da uluslararası alanda mega etkinliklere adaylık süreçleri ev sahipliği için çalışmalar yapan ülkeler açısından yararlı olabileceği düşünülmektedir.

KAYNAKLAR

- Adenauer-Stiftung, K. (2011). Sustainable mega-events in developing countries: Experiences and insights from host cities in South Africa, India and Brazil.
- Audit Report on th. XIX Commonwealth Games, 2010. Web Erişim: 13.01.2018 https://cag.gov.in/sites/default/files/audit_report_files/Union_Performance_Civil_XIXth_Commonwealth_Games_6_2011.pdf.
- Baade, R. A., & Matheson, V. A. (2016). Going for the Gold: The economics of the Olympics. *Journal of Economic Perspectives*, 30(2), 201-18.
- Dodouras, S., & James, P. (2004). Examining the sustainability impacts of mega-sports events: fuzzy mapping as a new integrated appraisal system.
- Fifa, Financial Report, 2010 Web Erişim: 14.02.2019 <https://resources.fifa.com/image/upload/fifa-financial-report-2010-1392045.pdf?cloudid=miauql8kpghitm7kdzha2>
- Fifa, Financial Report,2014 Web Erişim: 10.02.2019 <https://img.fifa.com/image/upload/e4e5lkxrbqvgscxgjnpx.pdf>
- Flyvbjerg, B., & Stewart, A. (2012). Olympic proportions: Cost and cost overrun at the Olympics 1960-2012.
- Güzel, P., Çoknaz, D., & Noordegraaf, M. A. (2009). Sürdürülebilir kalkınmanın çevre boyutunda uluslararası olimpiyat komitesi (IOC) uygulamaları ve olimpiyat organizasyonları kapsamında incelenmesi. *Spor Bilimleri Dergisi*, 20(2), 59-69.
- Gold, J. R., & Gold, M. M. (Eds.). (2016). *Olympic cities: City agendas, planning, and the world's games, 1896–2020*. Routledge.

Er, B., ve Güzel, P. (2019). Mega spor etkinlikleri ve sürdürülebilirlik. *CBÜ Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 14 (2), 199-221.

Hall, C. M. (2012). Sustainable mega-events: Beyond the myth of balanced approaches to mega-event sustainability. *Event Management*, 16(2), 119-131.

Harris, J. M. (2000). Basic principles of sustainable development. *Dimensions of Sustainable Development*, 21-41.

Hiller, H. H. (1998). Assessing the impact of mega-events: a linkage model. *Current issues in tourism*, 1(1), 47-57.

International Olympic Committee. (2009). Report of the 2016 IOC evaluation commission. *Games of the XXXI Olympiad. Consultato il*, 10(12), 2009. Web Erişim: 24.02.2018 <https://stillmed.olympic.org/media/Document%20Library/OlympicOrg/Documents/Host-City-Elections/XXXI-Olympiad-2016/Report-of-the-IOC-Evaluation-Commission-for-the-Games-of-the-XXXI-Olympiad-in-2016.pdf>

International Olympic Committee, (2017). Sustainability Strategy, 2017 Web Erişim: 21.01.2019 <https://www.olympic.org/~media/Document%20Library/OlympicOrg/Factsheets-Reference Documents/Sustainability/IOC-Sustainability-Strategy-Long-version-v12.pdf?la=en>

Jago, L. K., & Shaw, R. N. (1998). Special events: A conceptual and definitional framework. *Festival management and event tourism*, 5(1-2), 21-32.

Kaplanidou, K. K., Al Emadi, A., Sagas, M., Diop, A., & Fritz, G. (2016). Business legacy planning for mega events: The case of the 2022 World Cup in Qatar. *Journal of Business Research*, 69(10), 4103-4111.

Li, S., & McCabe, S. (2013). Measuring the Socio-Economic Legacies of Mega-events: Concepts, Propositions and Indicators. *International Journal of Tourism Research*, 15(4), 388-402.

Matheson, V. A., & Baade, R. A. (2004). Mega-sporting events in developing nations: playing the way to prosperity?. *South African journal of economics*, 72(5), 1085-1096.

Mills, B. M., & Rosentraub, M. S. (2013). Hosting mega-events: A guide to the evaluation of development effects in integrated metropolitan regions. *Tourism Management*, 34, 238-246.

Müller, M. (2017). Approaching paradox: Loving and hating mega-events. *Tourism Management*, 63, 234-241.

Public Accounts Committee. (2008). The Budget for the London 2012 Olympic and Paralympic Games, Fourteenth Report of Session 2007-08. Web Erişim: 13.02.2019 <https://publications.parliament.uk/pa/cm200708/cmselect/cmpubacc/85/85.pdf>

Preuss, H. (2007). The conceptualisation and measurement of mega sport event legacies. *Journal of sport & tourism*, 12(3-4), 207-228.

Preuss, H. (2009). Opportunity costs and efficiency of investments in mega sport events. *Journal of Policy Research in Tourism, Leisure and Events*, 1(2), 131-140.

Preuss, H., Andreff, W., & Weitzmann, M. (2019). *Cost and Revenue overruns of the Olympic Games 2000-2018*. Springer Fachmedien Wiesbaden GmbH.

Raj, R., Walters, P., & Rashid, T. (2017). *Events management: principles and practice*. Sage.

Report of the Comptroller and Auditor General of India for the year ended 31 March 2011 on XIX Commonwealth Games-2010. Web Erişim: 19.01.2019 <http://www.indiaenvironmentportal.org.in/files/file/CAG%20CWG.pdf>

Ritchie, J. R. B. (1984). Assessing the impact of hallmark events: Conceptual and research issues. *Journal of Travel Research*, 23, 2-11.

Ritchie, J. B., & Yangzhou, J. (1987, August). The role and impact of mega-events and attractions on national and regional tourism: a conceptual and methodological overview. In *Proceedings of the 37th Congress of AIEST* (Vol. 28, pp. 17-57).

Ritchie, J. B. (2000). Turning 16 days into 16 years through Olympic legacies. *Event management*, 6(3), 155-165.

Sartori, M. (2017). Hosting a Mega-Event: Is it Good or Bad for the Economy? General Equilibrium Models as a Litmus Paper Test. *University Ca'Foscari of Venice, Dept. of Economics Research Paper Series No. 21*.

Er, B., ve Güzel, P. (2019). Mega spor etkinlikleri ve sürdürülebilirlik. *CBÜ Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 14 (2), 199-221.

Theodoraki, E. (2016). 2.3 The problem with sporting mega-event impact assessment. In *Global Corruption Report: Sport*(pp. 169-177). Routledge.

WCED-World Commission on Environment and Development, Report of the World Commission On Environment and Development: Our Common Future, Annex to document A/42/427- Development and International Co-operation: Environment. [<http://www.un-documents.net/ocf-02.htm#I>], 1987. Web Erişim: 25.12.2018 <http://www.un-documents.net/ocf-02.htm#I>

XXI Commonwealth Games Gold Coast 2018 Annual Report 2017-2018 Web Erişim: 17.01.2019 <https://gc2018.com/sites/default/files/2018-10/GOLDOC-Annual-Report-2017-2018.pdf>.

2018 Commonwealth Games: Progress (Report 9: 2014-2015) Web Erişim: 15.01.2019 <https://www.qao.qld.gov.au/reports-parliament/2018-commonwealth-games-progress>.